

O SCURTĂ ANALIZĂ A POLITICILOR EDUCAȚIONALE DIN ROMÂNIA (2000-2018)

[A BRIEF ANALYSIS OF EDUCATION POLICIES IN ROMANIA (2000-2018)]

Enache TUȘA

Ovidius University of Constanța, Romania

Abstract

The European context calls for strategic decisions to streamline, rationalize and improve the performance of pre-university education by re-evaluating its internal structures, especially the human resources involved in the activity. Changes in structure and function find their ultimate purpose, in terms of optimization and specialization, only when they are linked to the diversity of human factors. The rationale of Romanian educational policies is articulated in the context of developments at the European level and within European states in the last two decades. The considerations in question are based on issues related to changes in the operating environment, whether at international, global, regional, continental or domestic levels: national, regional and local. The presence of the international dimension can be felt by including the United States and Asian countries in the comparative analysis. By coordinating education systems within a common educational framework, in order to obtain the best educational practices from each EU Member State to form a system, it is possible to integrate European programmes between peoples with different histories and cultural values.

Keywords: *education, public policies, PISA tests, social development, budget allocation*

Introducere

În România învățământul constituie o prioritate națională, conform prevederilor actelor normative care îl reglementează. Sistemul de educație are un caracter deschis, în sensul că permite mobilitatea elevilor prin transfer, dar și un caracter pluralist prin existența școlilor publice cât și a școlilor private. În structura administrativă, sistemul de educație românesc este coordonat pe trei niveluri: a) la nivel național de Ministerul Educației, b) la nivel central

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

prin cooperarea cu alte ministere (Ministerul Finanțelor Publice) c) la nivel local de către inspectoratele județene.

Dacă analizăm sistemul educațional din perspectiva deceniilor post-decembriste din România, probabil specificul cel mai accentuat al acestuia îl constituie schimbarea continuă dar și inerția ori rezistența față de schimbările urmărite sau de modernizarea sistemului de educație. Un alt aspect specific îl constituie oscilarea inertă între centralizare și descentralizare. Pe lângă schimbările sistemului educațional, nu putem omite nici schimbările din cadrul societății românești, mai precis percepția societății despre sistemul educațional și despre rolul școlii în societate. Transformarea societății românești a însoțit și instituțiile care compun și articulează sistemul educației. În primul rând, au apărut noi tipuri de instituții, iar pe de altă parte cele vechi s-au transformat radical. În prezent nu există nicio instituție de învățământ în România care să nu fi suportat transformările și reorientarea în ce privește valorile educaționale și aria curriculară.

Educația și formarea profesională în cadrul învățământului românesc au drept finalitate principală „formarea competențelor, înțelese drept ansamblu multifuncțional și transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini necesare pentru: împlinirea și dezvoltarea personală, integrarea socială și participarea cetățenească, ocuparea unui loc de muncă, participarea la funcționarea unei economii durabile, formarea unei concepții de viață bazată pe valori, educarea în spiritul demnității și respectării drepturilor omului, cultivarea sensibilității față de problematica umană și a valorilor moral-civice” (Legea 1/2011). Politicile educaționale cu referire la dimensiunea europeană ca prezență obligatorie în agenda educațională (Hallinger et al 2012).

Alocarea publică a fondurilor destinate sistemului de educație și dezvoltarea socială

Procesul de integrare a României în Uniunea Europeană impune racordarea politicilor publice la sistemul european de instituții dar și impunerea unor metode de includere a procesului de modernizare socială. În acest context finalitatea și modernizarea și descentralizarea sistemului educațional românesc impune politicilor educaționale europene asupra infrastructurii românești de învățământ și asupra nivelurilor de instruire ale elevilor. Aceasta

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

este expresia unor schimbări legislative și de mentalitate de la momentul integrării. Pornind de la legislația europeană în domeniul educației, schimbările în sistemul de învățământ și, implicit, în managementul școlar iau diferite forme, de la concentrarea asupra formării competențelor și de învățarea prin cooperare. Un alt concept este identificat de învățarea pe tot parcursul vieții până la integrarea tehnologiei comunicării în procesul de predare.

Proiectarea dezvoltării umane se bazează pe educație și cultură, având ca scop ultim incluziunea socială, satisfacția spirituală, morală și materială a absolvenților. Educația a devenit proactivă, deoarece se pune tot mai mult accent pe educația orientată spre viitor, spre dezvoltarea competențelor tinerilor care vor reprezenta societatea viitorului. Politicile educaționale în România au fost susținute și prin programele de fonduri europene. Au fost legiferați politici prin care educația a fost evaluată ca fiind „acțiunea deliberată a organizării sociale asupra capacității de procesare a informațiilor specifice fiecărui individ pentru a fi orientată într-o direcție fezabilă predeterminată” (Stoica 2020: 78). Eforturile publice de susținere a educației sunt necesare pentru ca fiecare stat membru să aibă posibilitatea de a-și dezvolta resursele umane în raport cu principiile generale ale Uniunii Europene. Prin urmare, dezvoltarea educației este rezultatul schimbărilor socio-economice iar ulterior domeniul educației devine un catalizator al dezvoltării economice în societate. Principalele probleme care s-au conturat la nivelul educației și care constituie țintele Uniunii Europene, au legătură cu părăsirea timpurie a școlii, învățarea pe tot parcursul vieții și dezvoltarea competențelor digitale.

În cadrul politicilor publice educaționale regăsim formarea profesională, modernizarea, adaptarea curriculumului școlar și universitar pentru standardele europene. Toate cercetările arată o corelație pozitivă a veniturilor în raport cu nivelul de educație și cu dezvoltarea competențelor cetățenilor. Ipotezele de la care au pornit cercetătorii în educație au evidențiat o problemă legată de investițiile în educație și de efectele resurselor alocate, care conduc la o accelerare a creșterii economice a societăților prin integrarea absolvenților performanți. Cu alte cuvinte, problema vizează măsura în care productivitatea este stimulată de instrucție sau dacă investiția în educație este

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

rentabilă nu doar în dimensiunea individuală a existenței, ci și pentru întreaga societate în ansamblu.

Rezultatele unor cercetări care au implicații directe, începând cu cele care indică rezultate empirice optimiste privitoare la corelația dintre nivelul de educație și productivitate în societățile cu grad ridicat de educație. Următoarele două cercetări au la bază date referitoare la faptul că există o relație direct proporțională între nivelul de instruire al cetățenilor și productivitate. Profesorul Adrian Hatos a publicat un studiu (2012: 36-64), în care investighează dinamica accesului la educație pentru mai multe cohorte de copii născuți în România până în anul 1985. Studiul în cauză este rezultatul unei cercetări desfășurate pe un eșantion de 4500 de cetățeni români și a vizat extinderea diferitelor niveluri de educație, dar mai ales factorii care au influențat probabilitatea realizării unei cariere educaționale specifice, folosind modelul tranzițiilor educaționale.

Concluzia la care ajunge Adrian Hatos în urma cercetării, pe baza modelelor de tranziție educațională, este aceea că regimurile comuniste din Europa Centrală și de Est nu au avut niciun efect notabil și durabil asupra nivelării șanselor de acces la niveluri diferite de instruire. Mai mult, inegalitățile sociale au avut un impact semnificativ asupra probabilității de absolvire a liceului și a universității pe toată perioada, în special prin mecanisme de reproducere educațională. Prin urmare, intenția politicilor educaționale derulate și susținute de regimurile comuniste a reușit parțial să creeze efectele urmărite în societate de puterea politică specifică a acelor regimuri. Analizând situația educației, A. Hatos afirmă că există o „corelație foarte puternică între nivelul de instrucție al unei persoane și rezultatele sale economice și ar sugera că, printr-o simplă agregare a rezultatelor individuale, creșterea bogăției unei națiuni ar trebui să depindă în mod pozitiv de sporul de educație al persoanelor care alcătuiesc colectivitatea respectivă” (Hatos 2006: 83). Aceasta a fost una dintre premisele fundamentale ale multor studii din anii 1960-70, studii ale reprezentanților școlii capitalului uman, care au susținut, folosindu-se de argumente teoretice și empirice, necesitatea investiției în educație pentru obținerea unei creșteri economice. Optimismul inițial referitor la posibilitățile educației a fost înlocuit ulterior, în perioadele mai recente, de confuzie și, apoi, de o mare precauție față de:

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

- importanța dinamicii rezultatelor școlare pentru dezvoltarea economică;
- efectul politicilor de expansiune a educației asupra rezultatelor economice;
- măsurarea unor dimensiuni precum cea a sporului rezultatelor școlare.

Un sociolog francez, Mohamed Cherkaoui, a publicat în 1986 o lucrare în care prezintă rezultatele unei cercetări desfășurate pe mai mulți ani. În cartea sa, autorul a verificat corelația dintre produsul național brut pe locuitor din anul 1955 și rata de alfabetizare existentă în anul 1950 pentru 83 de țări. Având în vedere cele două variabile, rezultatele obținute au determinat împărțirea respectivelor țări în trei categorii:

- 32 de țări aveau rata de alfabetizare scăzută și PNB/locuitor mic;
- 27 de țări în cadrul cărora nu a existat corelație între cele două variabile;
- 24 de țări bogate, care au atâr rata de alfabetizare ridicată, cât și PNB/locuitor mare, prin urmare o relație directă între cele două componente (Cherkaoui 1986: 76).

Cercetătorul american Eduard Denison a prezentat, într-o lucrare publicată în 1985, rezultatele unei cercetări cu privire la factorii creșterii economice americane în perioada 1929-1957, reluată, apoi, și pentru anii 1980, cu rezultate mult mai optimiste referitoare la eficiența socială determinată de educație. Datele prezentate în acest tabel reprezintă indicatorii determinați de nivelul de educație al cetățenilor:

Tabelul 1: Estimări ale contribuției educației la creșterea din trecut a venitului național real în SUA

	1909-1929	1929-1956	1960-1980
Rata de creștere a venitului național real total	2,82	2,93	3,33
Partea din creștere atribuită educației	0,35	0,67	0,64
Procentul din creștere atribuit educației	12	23	19

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

Rata de creștere a venitului național real pe persoană angajată	1,22	1,60	1,62
Partea din creștere atribuită educației	0,35	0,67	0,64
Procentul din creștere atribuit educației	29	42	40

(Sursa: Denison, 1985: 224-230)

Altă cercetare a fost descrisă de Eduard Denison într-un articol pe care l-a publicat în anul 1966, intitulat *Measuring the Contribution of Education to Economic Growth*, în care, cu ajutorul unei funcții de producție numită Cobb-Douglas, a descompus producția Statelor Unite. Funcția Cobb-Douglas indică faptul că producția este determinată de trei factori: capital, muncă și progres. În concluzie, Eduard Denison a arătat următoarele:

- doar 1/3 din rata de creștere anuală a producției SUA este explicată cu ajutorul funcției Cobb-Douglas;
- 2/3 este multidimensională, una din aceste dimensiuni fiind ameliorarea mâinii de lucru, care rezultă din creșterea nivelului de educație, motiv pentru care venitul național pe cap de locuitor al SUA a crescut, având un ritm mediu anual de 1,7%, calculele lui Denison demonstrând că 25% din această creștere se poate atribui unei creșteri a anilor de instrucție ai forței de muncă americane (Denison 1985: 91).

Există, însă, și unele studii care au utilizat o metodologie sofisticată de cercetare, ajungând la concluzii contrare sau nu atât de pozitive. Rezultatele care pun la îndoială eficiența investiției în educație au ca obiect ratele de revenire socială ale cheltuielilor pentru învățământ sau impactul investirii resurselor materiale asupra rezultatelor școlare. Hatos (2006: 95) afirmă că „efectul economic al investițiilor în educație depinde de mulți factori, iar absența unor politici adecvate în alte sectoare poate face inutilă cheltuiala socială cu educația. Educația însăși trebuie planificată astfel încât să stimuleze productivitatea”.

Doi cercetători, George Psacharopoulos și Harry Patrinos, au publicat, în 2018, un articol, *Returns to Investments in Education. A Further Update*, într-o publicație a Băncii Mondiale, în care prezintă o evaluare amplă a importanței

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

investițiilor generale în educație. Opinia celor doi autori rezidă în faptul că toate investițiile pe care guvernele le aplică în sistemul educațional se întorc în evoluția generală a societății și în modernizarea sistemului economic care va genera la rândul lui resurse datorită procentului mare al valorii adăugate. Cercetătorii susțin faptul că aceste rezultate indică întotdeauna o rentabilitate mai mare la nivel individual a investiției în educație, deoarece estimările câștigurilor includ și subvențiile pentru educație. Concluzia acestor studii promovează ideea conform căreia nivelul de dezvoltare al fiecărei regiuni este direct proporțional cu investițiile guvernamentale în educație. Cu cât regiunea sau țara este mai puțin dezvoltată, cu atât profită mai mult din investiția în educație, motiv pentru care rata cea mai mare a profitului este obținută de statele Africii Sub-Sahariene. Sistemele de educație din această zonă geografică obțin (25,4%) din investiția în educația primară, în timp ce rata de revenire cea mai scăzută o au statele membre OECD, în cazul învățământului superior (8,5%).

Tabelul 2. Ratele de revenire din educație la nivel social, pe regiuni economice

	Nivel Primar	Nivel Secundar	Nivel Superior
Asia	16,2	11,1	11
Europa/ Orientul Mijlociu/Africa de Nord	15,6	9,7	9,9
America Latină/Țările din Caraibe	17,4	12,9	12,3
OECD	8,5	9,4	8,5
Africa Sub-Sahariană	25,4	18,4	11,3
În lume	18,9	13,1	10,8

(Sursa OECD)

Potrivit unui raport al Băncii Mondiale din 2015 cheltuielile publice pentru educație reprezintă între 5 și 6% din PIB în aproape jumătate dintre țările europene. În topul clasamentului se află procentele alocate de sistemele de educație performante, precum Suedia, Finlanda, Danemarca, unde se

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

înregistrează procente între 8,5% și 10 % din PIB (în 2001). Multe dintre studiile finanțate de Banca Mondială ne arată o rată de revenire socială în educație de 18,9% pentru învățământul primar, 13,1% pentru cel secundar și 10,8% pentru cel superior.

La nivel european putem observa că cele mai mari procente din PIB alocate educației publice sunt regăsite în Suedia și Danemarca. La polul opus se află România, cu doar 3,3% și Bulgaria 2,8 % (în 2001). Peste două decenii, în 2022, diferențele sunt asemănătoare, în sensul că jumătate din statele Uniunii Europene au alocat educației peste 6% din PIB iar state precum România sau Bulgaria au alocate procente de 3% din PIB (scoala9.ro). Investițiile în sistemele de educație alocate statelor din cadrul Uniunii Europene se cifrează la o medie de 10% din totalul cheltuielilor guvernamentale în 2019. Peste medie se află Estonia, cu 15,5%, Letonia cu 15%, Elveția, cu 16, 6%. Statele care alocă sume mai mici din cheltuielile guvernamentale pentru educație sunt: Italia, Spania, Franța, Germania, Slovacia și Austria, conform statisticilor publicate de Eurostat. La nivel european, educația este situată pe locul patru, după cheltuielile aferente protecției sociale și după alocările în domeniul sănătății (scoala9.ro).

Profesorul Adrian Hatos invocă o statistică a Uniunii Europene privind nivelul educației în țările membre care oferă o imagine clară asupra investițiilor publice în educație pentru a evalua retenția în sistemul educațional (2006: 105) Aceeași statistică la care face referire Adrian Hatos analizează impactul politicilor cu privire la educație în statele membre ale uniunii și monitorizează fenomenul abandonului școlar. Statele membre și-au stabilit un obiectiv prioritar în aplicarea politicilor educaționale naționale cu privire la reducerea ratei abandonului școlar timpuriu 9% la nivelul Uniunii până în anul 2030. Conceptul de „*abandon școlar timpuriu*”, a definit o politică comună datorită proiectelor educaționale și politicilor finanțate de Comisia Europeană care au avut ca efect constant reducerea abandonului cu patru procente de la 13,8 % în 2010 la 9,9 % în 2020 (Comisia Europeană, *Uniunea Europeană. Ce este și ce face?* 2020). Comparativ cu anul 2010, aproape toate statele membre ale uniunii au raportat procente mai mici ale persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de educație în 2020. Procente sub 3% ale scăderii abandonului au raportat state precum: Croația Slovacia, Cehia, Ungaria, Suedia, Luxemburg.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

Procente între 3 și 5% ale abandonului școlar au fost raportate de state precum Grecia (3,8%), Slovenia (4,1%), Irlanda (5%) și Polonia (5,4%) (scoala9.ro).

Fenomenul abandonului este prezent în procente mai mari raportate de Malta (16,7%), Spania (16%), Italia (13,1%) și Bulgaria (12,8%). Un procent mare al abandonului școlar este raportat și de România: 15,6% (*European Commission, Economic and Monetary Union*), totuși în scădere față de anul 2010, când se înregistra o rată de abandon școlar de 19,3% (Euractiv 2020). Totuși în 2020, conform indicilor statistici publicați de Eurostat (2022): optsprezece state membre au îndeplinit deja obiectivul la nivelul UE pentru 2030 în ce privește fenomenul abandonului școlar. Aceste state sunt: Belgia (8,1%), Cehia (7,6%), Estonia (8,5%), Irlanda (5%), Grecia (3,8%), Franța (8%), Croația (2,2%), Letonia (7,2%), Lituania (5,6%), Luxemburg (8,2%), Țările de Jos (7%), Austria (8,1%), Polonia (5,4%), Portugalia (8,9%), Slovenia 4,1%), Slovacia (7,6%), Finlanda (8,2%) și Suedia (7,7%). (Comisia Europeană – Ce este și ce face? 2020)

Rata abandonului școlar timpuriu în anul 2020 (Eurostat, 2021)

Cadrul strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării, adoptat în mai 2009, stabilise o serie de criterii de referință care trebuiau atinse până în 2020 și anume învățarea pe tot parcursul vieții. Conform indicilor statistici Eurostat (*Participation rate in education and training, last 4 weeks, 2021*) proporția populației care a participat la învățarea în rândul adulților a fost mai mare în rândul femeilor (10% în 2020) în UE

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

decât în rândul bărbaților (8,3 %). În cazul românesc, trebuie amintit un alt proces care se datorează etapelor prin care a trecut România în ultimii două decenii. O situație ar fi aceea în care 200.000 de elevi care au intrat în clasa I în anul 2009 au ajuns în clasa a VIII-a cu 40.000 mai puțin în anul școlar 2017-2018. Comunități de elevi din cohorte diferite au reușit să atingă standarde educaționale de top și au demonstrat că este posibilă performanța într-un sistem de educație cu dificultăți financiare. Un alt contingent de 288.000 de elevi care au intrat în clasa I în 2003 au terminat în 2011, clasa a VIII-a, cu 60.000 de elevi mai puțin (Europa Liberă 2019). În acest context deși populația școlară a scăzut au existat comunități de elevi care au făcut performanță și care au intrat în topurile continentale și internaționale. În 2020, femeile au înregistrat rate de participare mai mari decât bărbații în toate statele membre ale UE, cu excepția Cehiei, Germaniei, Greciei și Ciprului (unde ratele pentru bărbați au fost mai mari), în timp ce România a raportat aceeași rată pentru ambele sexe. Cea mai mare diferență de gen, în puncte procentuale, a fost în Suedia, unde rata de participare pentru femei a fost cu 13,6 puncte procentuale mai mare decât pentru bărbați. (Eurostat, *Continued decline in early school leavers in the UE*, 2020)

Totuși, în acest context, mulți dintre tinerii români reușesc să-și dezvolte competențele, să devină performanți și doresc să se implice în societate și în zona ocupațională. Aici există totuși dificultăți în integrarea tinerilor pe piața muncii din mai multe motive. Cea mai mare dificultate de care se lovesc tinerii absolvenți rezidă în lipsa coordonării între politicile educaționale și politicile de ocupare. Practic, nu au existat proiecte coerente pentru a insera pe piața muncii tinerii absolvenți în politicile publice pe care le-au coordonat elitele politice și guvernele din ultimii 30 de ani. Au existat încercări repetate de a calibra politicile educaționale să poată furniza resursele umane educate pentru societatea viitorului.

Tendențe privind populația școlară în România

Populația rezidentă de vârstă școlară reprezintă segmentul principal al copiilor și tinerilor înscriși în sistemul educațional. Tendința de scădere a populației rezidente se propagă și asupra populației școlare (Țoc 2018: 54). Astfel, în perioada 2010-2018, populația școlară din România a scăzut continuu, de la

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

4,2 mil. persoane în anul 2010, la 3,5 mil. în anul școlar 2018-2019 (Anghelache et al 2018: 242-247).

Cauza principală a evoluției descendente a populației școlare este direct legată de sporul natural negativ din ultimele două decenii, dar și de migrația internațională. În anul școlar/universitar 2018-2019, 15,4% din totalul populației școlare erau ante-preșcolari și preșcolari. O analiză comparativă a populației școlare în anul școlar 2018/2019, față de anul școlar 2010/2011, arată că, în termeni relativi, cea mai mare scădere a populației școlare (cu 38,8%) s-a înregistrat în învățământul superior (Anghelache et al 2018: 242-247).

De asemenea, învățământul preșcolar a înregistrat un număr de copii cu 22,0% mai mic față de 2010, iar populația școlară din învățământul preuniversitar a scăzut cu 8,1%. Structura populației de vârstă școlară este relativ echilibrată, atât pe grupe de vârstă. În ce privește tendința de participare 9,5% elevi erau înmatriculați în învățământul preuniversitar și 15,1% erau studenți în învățământul superior (Tudorel 2019). În cazul celor două niveluri de educație (postliceal și superior), motivul principal al participării scăzute îl reprezintă grupa de vârstă caracteristică, respectiv 19-23 ani, vârstă la care un important procent al populației alege să intre pe piața muncii.

Analiză din perspectiva finalităților educației din România

Legea Educației Naționale nr.1/2011, cu modificările și completările ulterioare, prevede la alin. 3 al art. 2 că: „idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii” (LEN 1/2011).

În anul 2005, Comisia Europeană a publicat un raport referitor la starea învățământului din țările membre, oferind o imagine clară a investițiilor publice în educația românească (Comisia Europeană – România, 2022). Cifrele demonstrează faptul că în România se înregistrează cel mai mare

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

decalaj între cheltuielile alocate pentru studenții din ciclul superior și elevii din învățământul primar, primii obținând resurse de 5,2 ori mai mari decât elevii din primar. În situația României se aflau Cipru și Slovacia, însă la polul opus sunt clasate state precum Italia, Islanda și Franța, care alocă resurse mult mai consistente sistemului de educație și în special nivelului primar de educație. Rezumând analiza factorilor, putem observa interesul redus al elitelor guvernamentale române pentru alocările destinate sistemului de educație. Un al factor generator de probleme în sistemul de educație este legat de salarizarea precară a personalului didactic. România, alături de Bulgaria și Slovacia, este țara care își remunerează cel mai slab cadrele didactice, comparativ cu alte categorii profesionale din sistemul bugetar (Arhip 2021).

Nivelul de salarizare precară din educația românească a generat și un alt efect negativ, dezinteresul viitorilor absolvenți pentru alegerea unei cariere în sistemul de învățământ. Este evidentă situația dificilă în care se afla educația românească cu doi ani înainte de aderarea României la Uniunea Europeană în 2007. Putem adăuga acestei analize și procente din PIB alocate educației într-un interval de timp de 15 ani (1985-2001). Acestea nu depășesc 3,5 %, ceea ce demonstrează că domeniul învățământului nu a reprezentat o prioritate a guvernelor postdecembriste, evoluția investițiilor publice în România fiind descrescătoare, așa cum este evidențiat în următorul tabel:

Tabelul 3: Evoluția cheltuielilor publice pentru învățământul din România în perioada 1985-2001

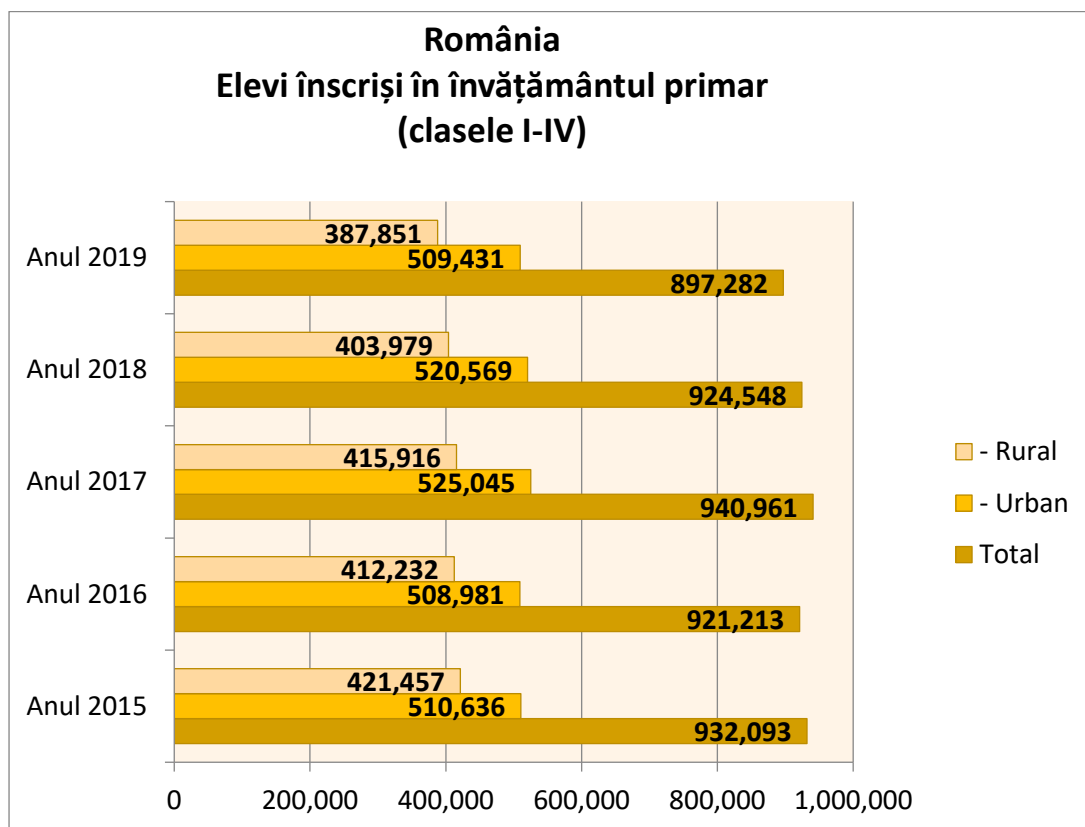
	1985	1990	1993	1994	1996	1997	1998	1999	2001
% din PIB	2,20	2,83	3,18	2,07	3,58	2,89	3,30	3,20	3,30
% din cheltuielile guvernamentale	5,3	7,3	9,1	13,6	10,5	9,5	9,2	7,8	8,6

(sursa: Comisia Europeană, 2005)

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

La nivel național, cifrele prezentate indică clar faptul că alocările financiare au crescut după anul 2015 pentru toate nivelele de educație, iar populația școlară a scăzut în toate ciclurile de învățământ preuniversitar. Din tabelele prezentate mai jos se poate observa că, pe parcursul celor 5 ani (2015-2019), în România numărul elevilor înscriși în învățământul primar scade de la an la an cu câteva mii.

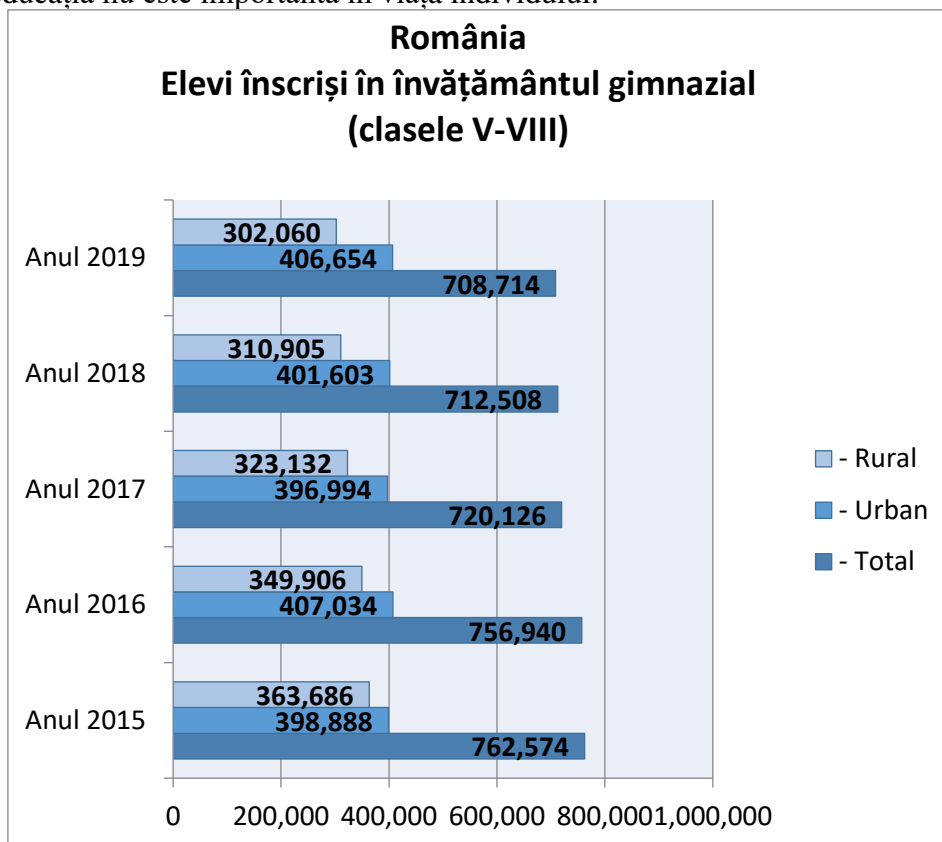
Comparativ, cifrele elevilor înscriși în mediul urban este mai mare în raport cu cei din mediul rural. Totalul numărului elevilor înscriși în învățământul primar este de aproape un milion în fiecare dintre cei cinci ani.

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

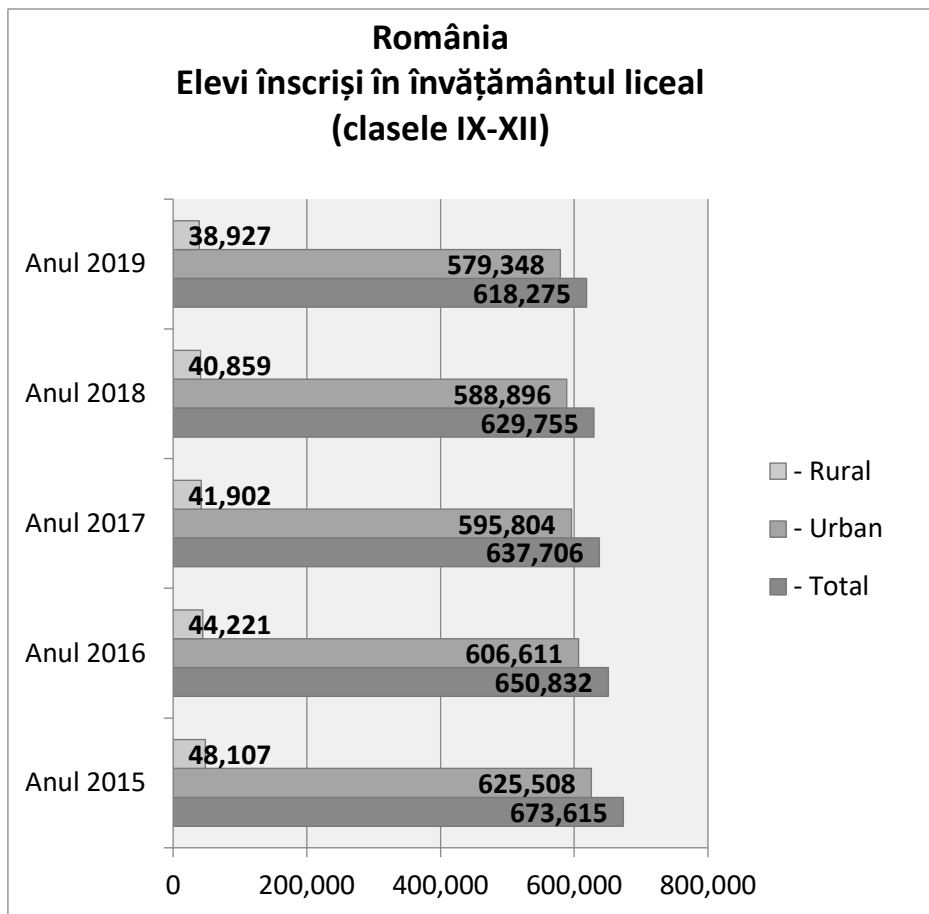
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0. International License

Putem observa faptul că populația școlară cea mai numeroasă se regăsește în ciclul educațional primar, care a înmatriculat cel mai mare număr de elevi în clasele I-IV din intervalul analizat. În cazul celorlalte nivele de educație, cifrele elevilor înscriși scad procentual pe măsură ce evoluăm la nivelul superior al parcursului educațional. Scăderea cifrelor are o dublă explicație, cauzele demografice dar și abandonul școlar. Declinul demografic a fost dublat de migrația unui important număr de familii însoțite de copii către state europene. În cazul abandonului școlar, cauzele sunt multiple și sunt legate de situația economică precară a părinților, de absența modelelor care au reușit prin educație dar și de anumite convingeri comunitare, conform cărora educația nu este importantă în viața individului.

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

Sursa: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

În România se observă o diferență foarte mare între cele două medii de rezidență, astfel, în mediul urban este de ordinul sutelor de mii de elevi înscriși la studii liceale, în medie aprox. 600.000. La polul opus se află cifrele elevilor înscriși la liceu în mediul rural, unde numărul este de ordinul zecilor de mii, în medie aprox. 42.000.

Eficiența politicilor educaționale și evaluarea calității învățării

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

Instruirea și educația școlară reprezintă un indicator fundamental în dezvoltarea societății, iar calitatea acesteia reprezintă un factor important al eficienței investițiilor în sistemul de învățământ. Prin urmare, au fost dezvoltate instrumente standard de estimare a calității învățării, în care participă mai multe state (Comisia Europeană, România, 2022). Unul dintre aceste instrumente este reprezentat de *Programme for International Student Assessment* (acronimul PISA), inițiat de OCDE (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică). În traducerea românească, acest tip de evaluare este cunoscut ca *Programul pentru Evaluarea Internațională a Studenților*.

Scopul central al evaluărilor PISA este acela de a compara rezultatele obținute de elevii fiecărei țări și de a constitui o bază pentru politicile publice sau reformele educaționale menite să îmbunătățească calitatea sistemelor de educație. Accentul a fost pus pe dimensiunea practică a lucrurilor învățate în perioada școlarității, urmărindu-se formarea acelor competențe și abilități despre care se consideră că sunt utile în viața de adult. Evident, aceste rezultate trebuie să fie interpretate în contextul în care ele nu sunt reprezentative pentru întreg sistemul de educație (Vasile et al 2020). În cadrul acestor evaluări, alături de România regăsim multe alte state, precum Franța și Japonia. Evaluarea prin intermediul testelor PISA se face o dată la trei ani, iar în cadrul lor pot participa elevi care au împlinit 15 ani. Un studiu comparativ referitor la programul PISA, cu scopul de a măsura competențele elevilor, prezintă o statistică interesantă cu privire la ierarhizarea statelor (OECD PISA 2010).

Conform unui studiu al cercetătorilor clujeni M. Vasile, M. Muscă, D. Angi, G. Bădescu (2020), un posibil motiv pentru care România se află pe ultimele locuri ale clasamentului realizat la nivel mondial ar fi diferența substanțială între mediile de proveniență a elevilor. Un al doilea motiv ar putea fi alți indicatori importanți, precum: rezultatele la Evaluarea Națională, rata de promovare a examenului de Bacalaureat, rata de participare la examenul de Bacalaureat, abandonul școlar, rata de părăsire timpurie a școlii, rețeaua școlară existentă. În urma analizei indicatorilor de mai sus, cercetătorii au constatat că:

- mai puțin de 65% dintre elevii din mediul rural au reușit să obțină o medie la Testele PISA peste 5, în timp ce în mediul urban peste 86% dintre elevi trec de acest prag;

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

- peste jumătate dintre elevii din mediul rural au medii mai mici de nota 6, în timp ce în mediul urban doar o pătrime din elevi sunt în această situație;
- în mediul rural doar 17,5% au medii mai mari de nota 8, în timp ce în mediul urban un sfert dintre elevi obțin medii peste nota 9, aproape jumătate având medii peste 8;
- în mediul rural rata de promovabilitate a examenului de bacalaureat este sub 42%, în timp ce în mediul urban promovabilitatea depășește 70% (Pantazi 2016);
- rata abandonului școlar este aproape dublă în mediul rural față de cel urban;
- părăsirea timpurie a școlii este de șase ori mai mare în mediul rural față de cel urban.

La alfabetizarea citirii, tema principală a PISA 2018, tinerii de 15 ani din România obțin 428 de puncte, față de o medie de 487 de puncte în țările OCDE (PISA 2019). În România, performanța medie în știință a tinerilor de 15 ani este de 426 de puncte, comparativ cu o medie de 489 de puncte în țările OCDE. Diferența medie dintre elevii avantajați și cei dezavantajați la lectură este de 109 puncte, comparativ cu o medie de 89 în țările OCDE (Vasile et al 2020).

Educația și formarea profesională reprezintă un element-cheie al politicilor publice pe care guvernele le finanțează în scopul asigurării resurselor umane de care are nevoie societatea. Instituțiile de educație au un rol important în orice societate datorită faptului că asigură resursele umane de la o generație la alta selectând cei mai buni specialiști în fiecare domeniu. În anumite situații, însă, selecția este viciată datorită faptului că nu este făcută pe criterii de competență ci pe baza altor criterii mai puțin oneste. Mulți dintre tinerii care au performante sunt încadrați în posturi modeste deși ar putea face față performanță în domenii complexe. Multe dintre regulile selecției profesionale ar trebui reorganizate și evident ar trebui schimbată mentalitatea colectivă.

Concluzii

În concluzie, prezenta analiză demonstrează că un sistem educațional bine dezvoltat și finanțat contribuie la dezvoltarea socială, dar și faptul că interesul

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

În menținerea acestuia este o prioritate pentru fiecare dintre state. În România practicile guvernării se disting față de alte state europene în sensul alocării resurselor pentru educație. Procentele reduse din PIB alocate educației românești se observă în evoluția și retenția elevilor în sistemul educațional din ultimele trei decenii. Acest aspect, coroborat cu lipsurile financiare și cu dificultățile familiilor din care provin elevii, a avut ca principală consecință rezultate școlare slabe. Analizând procentele din PIB alocate educației în cadrul unui studiu, *Costul investiției insuficiente în educație în România*, realizat de către UNICEF (2014) putem observa că alocările bugetare din PIB au stagnat și, uneori, s-au diminuat.

Analizând aceste aspecte, putem să rezumăm următoarele concluzii:

- Un nivel de instruire al cetățenilor mai ridicat înseamnă o productivitate mai crescută și, implicit o creștere economică accelerată, aspecte susținute de cercetările publicate în ultimele decenii. În anumite situații educația nu conduce automat la eficiența economică însă aceste cazuri merită o analiză particulară.
- Teoriile mai recente ale dezvoltării au demonstrat faptul că o creștere economică depinde mai mult de politicile economice, eficiența administrației sau capitalul social, dar și de acumularea capitalului uman. Acest aspect este susținut de date care atestă faptul că, în multe țări, creșterea accesului la educație a fost urmată de o evoluție socială și economică.
- Politicile educaționale trebuie corelate cu nevoile de resurse umane ale societăților.
- Deși există multiple afirmații făcute de politicieni și guvernanți conform cărora educația reprezintă o prioritate națională, în România, guvernele continuă să aloce sistemului de educație procente foarte mici comparativ cu restul țărilor europene.

Încheiem demersul nostru afirmând că scopurile și obiectivele educaționale constituie deziderate etice și contribuie enorm la evoluția societăților. Prin urmare, se explică idealurile pe care societățile le impun sistemelor politice pentru a finanța sisteme de învățământ capabile să formeze competențe și să dezvolte comunități educate și eficiente.

Referințe

ACROSS
www.across-journal.com
ISSN 2602-1463
Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

Archip, A., *Cât cheltuiesc țările europene pe educație. România este pe penultimul loc în UE la procentul din PIB acordat învățământului*, 2021, disponibil la <https://www.scoala9.ro/cat-cheltuiesc-tarile-europene-pe-educatie-romania-este-pe-penultimul-loc/814/>

Balázs, I., Ostorics, L., Szalay, B., *PISA 2006 Executive Summary Today's Education and Tomorrow's Society*, 2008, disponibil la https://www.oktatas.hu/pub_bin/download/kozoktatas/nemzetkozi_merese/pisa/pisa2006_angol_osszefoglalo.pdf

Cherkaoui, M., *Sociologie de l'éducation*, Paris, Presses Universitaires de France, 1986.

Comisia Europeană, *Romania*, 2022, disponibil la <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/ro/national-education-systems/romania/romania>

Dice Reports, *Results of PISA 2000: The case of Germany*, 2022, disponibil la <https://www.cesifo.org/en/publications/2002/article-journal/results-pisa-2000-case-germany-2002>

Denison E., „Measuring the Contribution of Education to Economic Growth”, în Revista *The Economics of Education*, Palgrave MacMillan, London-Springer, 1966, pp. 224-230, disponibil la https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-349-08464-7_6

Denison, E., *Trends in American Economic Growth, 1929-1982*, Washington D.C., The Brookings Institution, 1985.

Euractiv, *Educație la puterea viitorului: ajută fondurile europene modernizarea învățământului românesc*, 2020, Accesat pe <https://www.euractiv.ro/fonduri-ue-politica-de-coeziune/educatie-la-puterea-viitorului-prin-fonduri-europene-13343>,

European Commission, *Fundamental principles and national policies*, 2022, disponibil la <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/france/fundamental-principles-and-national-policies>

European Commission, b. *Economic and Monetary Union*.
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union_en,

Eurostat, *Continued decline in early school leavers in the UE.*, 2021 Accesat pe <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210624-2>, la data 16.04.2022

Eurostat, *Early leavers from education and training by sex and labour status*, 2022 Accesat pe

ACROSS
www.across-journal.com
ISSN 2602-1463
Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EDAT_LFSE_14_custom_1052523/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=8cadd261-d35a-4be6-9162-89f6d8d85d08, la data 1.05.2022

Eurostat, 2021 *Participation rate in education and training, last 4 weeks – 2020*. Accesat pe https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Adult_learning_statistics, la data 14.04.2022

Eurostat, 2021 *Glossary: Vocational education and training (VET)*. Accesat pe [https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Glossary:Vocational_education_and_training_\(VET\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Glossary:Vocational_education_and_training_(VET)), la data 15.04.2021).

Europa Liberă. <https://romania.europalibera.org/a/pierdu%C8%9Bi-pe-drum-pest-30-000-de-copiii-nu-se-mai-reg%C4%83sesc-%C3%AEn-clase-dup%C4%83-primii-opt-ani-de-%C8%99coal%C4%83/29999861.html>

Hatos A., *Sociologia educației*, Iași, Editura Polirom, 2006.

Hatos, A., *Evoluția inegalităților educaționale în România: tranzițiile educaționale ale celor născuți până în 1985*, în *Revista Sociologie Românească*, vol. X, nr. 1, 2012, pp. 36-64.

Hallinger, P. S. Huber, *School leadership that makes a difference: international perspectives, School Effectiveness and School Improvement: An International Journal of Research, Policy and Practice*. London: Routledge, 2012, Accesat pe https://www.researchgate.net/publication/239787062_School_leadership_that_makes_a_difference_international_perspectives, la data 12.04.2023

Legea Educației Naționale, 2011/2022, disponibil la https://edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Legislatie/2022/LEN_2011_actualizata_2022.pdf

National Institute for Educational Policy Research, *Distinctive Features of the Japanese Education System*, 2011, disponibil la <https://www.nier.go.jp/English/educationjapan/pdf/201103DFJE.pdf>

OCDE, *PISA 2009 Results: Executive Summary*, 2010, disponibil la <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/46619703.pdf> - 2009

Ofițeru, A., *Rezultate PISA 2018 Performanțe slabe ale elevilor români/ Cel mai mic punctaj din 2012 până acum/ România este printre cele trei țări cu regres la matematică*, 2019, disponibil la <https://www.hotnews.ro/stiri-educatie-23528977-rezultate-pisa-2018-performante-slabe-ale-elevilor-romani-cel-mai-mic-punctaj-din-2012-pana-acum.htm>

Pantazi, R., *Rezultate PISA 2012: Aproape 40% dintre elevii români au dificultăți să citească și să înțeleagă un text și pot rezolva doar exerciții de bază la Matematică*, 2013,

ACROSS
www.across-journal.com
ISSN 2602-1463
Vol. 7 (5) 2023 Cross-border Laws and Regulations

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 International License

disponibil la <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-16124454-publicat-rezultatele-testelor-pisa-2012-romania-ocupa-locul-45-matematica.htm>

Pantazi, R., *Rezultate Teste PISA 2015: România înregistrează o scădere a performanțelor în educație față de 2012, dar încă e în creștere față de 2006, 2016*, disponibil la <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-21453101-rezultate-teste-pisa-2015-romania-inregistreaza-usoara-crestere-performantelor-educatie-vezi-tarile-top.htm>

Psacharopoulos, G., Patrinos, H., *Returns to Investments in Education. A Further Update, World Bank Research Paper*, No 2881/2018, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29672>

Programul Operațional Sectorial, *Cele mai educate țări și locul lor în ierarhia economică mondială*. 2013, disponibil la <https://onisimbn.ro/sinoiuputem/assets/edcatia-si-nivelul-de-dezvoltare.pdf>

Stoica, L. C. *Impactul fondurilor europene asupra resursei umane din învățământul preuniversitar românesc*, București: Editura Economică, 2020

Tudorel, A. *Tendențe sociale 2019*, Institutul Național de Statistică (INS), București, 2019, disponibil la https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/tendinte_sociale.pdf, accesat la data de 09.01.2023.

Țoc, S., *Clasă și educație. Inegalitate și reproducere*, București, Editura PRO UNIVERITARIA, 2018.

UNICEF, *Costul investiției insuficiente în educație în România*, 2014, <https://www.unicef.org/romania/media/4226/file/Costurile%20Investi%C8%9Biei%20Insuficiente%20C3%AEen%20Educa%C8%9Bie%20C3%AEen%20Rom%C3%A2nia.pdf>

Vasile, M., M. Muscă, D. Angi, G. Bădescu, *PISA 2018: Ce ne spun noile rezultate PISA despre inegalitățile educaționale din România?*, 2020, disponibil la https://www.researchgate.net/publication/342049065_PISA2018_CE_NE_SPUN_NOILE_REZULTATE_PISA_DESPRE_INEGALITATILE_EDUCATIONALE_DIN_ROMANIA
<http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_nPqeVbPXRmWQ&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/465051467995789896/pdf/103191-WP-P147269-Box394856B-PUBLIC-Background-Study-ROMANIAN.pdf>